

Paksi Endre Lehel

Egész jó

Sipos Eszter: *Meddig mész el?*

→ Viltin Galéria, Budapest

→ 2012. március 7 – április 21.

Teljesen logikus reakció a kortárs művészetekben a konvergálásra törekvés a szociális, politikai, elméleti területeken tapasztalható elaprózódásra, strukturális elbizonytalanodásra való válaszként. A nagy narratívát eltemettük, azonban kísült, ez ugyanolyan, a fenntarthatósághoz tartozó emberi igény, mint maga a kétely. A rugalmas referenciapontokkal operáló kánonírás (ami már természetesen nem is kánonírás) még a street artnál is rövidebb idő alatt vált önmaga preparátumává: a posztkolonialista elméletek nyomán valahogyan csak nem akar egy ezen elveknek megfelelő gyakorlat – és piac – megizmosodni, lévén a piacot nem a lelkiismeret és altruizmus jellemzi; a szupremáciák továbbélése a rejtett narratíva létjogosultságát igazolja. Az egymással nem kommunikáló magánmitológiák helyett előtérbe került a relációesztétikában az emberi kapcsolatfölvétel mint művészeti forma és cél; illetve a képalkotás értékmérőjeként régóta alkalmazzuk a szaknyelv helyett a személyes megéltség hitelességének mérlegelését. SÍPOS ESZTER itt és ezen kérdéskörökben kapcsolódik a korához.

Következetes, egy-egy műformát éveken keresztül precízen kidolgozó alkotó, aki ugyan kiindulásként szubjektumától el nem vonatkoztatható, úgynevezett eseményeket használ, azonban magánmitológia építése helyett e személyes történetek újraközlését egzisztenciális kérdések paraboláiként alkalmazza. Ez az a mozzanat, amelyben világosan törekszik arra, hogy elhatárolja magát az egyéni narráció – jó ideig bevált – érvényétől.

SÍPOS ESZTER
Meddig mész el? Viltin Galéria, 2012, részlet a kiállításról
© Fotó: Sulyok Miklós

Vágya nem kevesebb, mint az élet értéke; az egyén sorsa iránti felelősségének tisztázása, amiről világosan beszél e műcím: (*Ne menekülj a tegnap elől*) *A tegnap nem torzított el bennünket, vagy mi nem torzítottuk el a tegnapot* (No need to escape from yesterday because yesterday hasn't deformed us or hasn't been deformed by us). Mindez tagadott formájú idézet Beckett tollából: *A tegnap eltorzított bennünket – vagy mi torzítottuk el a tegnapot?* (there is no escape from yesterday because yesterday has deformed us, or been deformed by us?). E mondat emblematikusan foglalja össze a széttört, majd egy pillanatra újra összeálló egykori egész akarásának mitológiáját, amely e tárlat egyik vezérmotívuma. (A nagyobb, széttört tényérok egyes, lényegi információt hordó darabjait edzett üveg körlapra rögzítette a művész, s alá egy fatáblából kivágott körlapra a maradék töredékeket, melyek olykor úgy fordulnak alá a látható fragmentumoknak, hogy egy-egy pillanatra a rekonstruálható egész mutatja meg magát.) Hogy a bölcsészet mindezt fölveti, talán nem ad okot csodálkozásra. Azonban amikor a kortárs fizika is visszalép a filozófiába a Nagy Egyesítő Elméletek (Grand Unified Theory) kapcsán, az mintha az író igazolná. Az önmagukban elégtelennek tekintett általános relativitás- és kvantummechanika-elmélet (a túlnagy és a túlkicsi) egyesítésekből spekulált húr-, majd szuperhúr- és multiverzum-elméletek tizenegy dimenzióra duzzasztott verziói (M-Theory) után újra emancipálják a megfigyelő tudatát, mint ami

szükségszerű ahhoz, hogy értelmet adjon a megfigyelés tárgyának, az erre alkalmas, mert ezt lehetővé tevő univerzumnak. Nem járunk messze tehát nemcsak annak beismerésétől, hogy a jövőt ugyanúgy lehet alakítani, mint a múltat; hanem ekképpen az ismert tétel megfordítása is a diskurzus ajtaján kopogtat: a tudat határozza meg a létet!

Sipos Eszter posztmodernje tehát talán már más alapvetésből válogat: saját múltjának kultúrkinéséből. Különösen figyelemreméltó az, ahogyan nemcsak a reneszánsz majolikakemény ornamentikáját, hanem a struktúráját (ornamentikus keret, belső mezőben illuzionisztikus ábrázolás), sőt, még ugyanebben a korban – Corvin Mátyás idején – csírájában meglévő allegorizáló üzenetközvetítést is fölleveníti. Ennyiben egyáltalán nem a jelenlegi mainstream angolszász kortárs képzőművészetre inkább jellemző nemtani (gender) vagy identitás-diskurzushoz kapcsolódó művészetnek tekintem (a naplót még talán inkább), hanem a latin területekre jellemző élő örökség rokonának. Hovatovább a 2011-es *Velencei Biennálé* olasz pavilonjának kavalkádjában feltűnés nélkül asszimilálódhatott volna a számtalan idézet és aktualizációt fölvonultató kínálatba. Hagymányait érti és nem tartja használhatatlannak a jelen szempontjából e kommunikatív artefaktum struktúráját.

A manierizmus korából, a műértő megszületésének környékén rendkívül népszerű embléma újjászületését valósítja meg ugyanis a művész a képhez rendelt szöveg együttes szerepeltetésével. Olyannyira szoros a rokonság, hogy a kép és a szöveg az esetek túlnyomó többségében egymást értelmezi, erősíti – azzal szemben, milyen gyakran fordul elő a kortárs művészetben e két elem dekonstrukciós, jelentést elbizonytalanítani célzó, vagy csak újabb horizontokat megnyitó egymás mellé állítása. Továbbá mindenféleképpen lázadás e döntés a csak szimbolikus-képi, és a csak racionális-intellektuális szupremáciákra törekvő (képzőművészeti) áramlatok ellen is.

A lázadás – vagy inkább tiltakozás – a választott szövegrészletek, fogalmak egyes eseteiben olykor értékhierarchia alapú állásfoglalásba torkollik: itt egyes helyeken a dekonstrukciótól sem idegenkedik a művész. Az európai nagypolitika kulisszává vált jelszavai, jelmondatai mögötti kiüresedettségre utaló finom ironia rejlik a képek és a szövegek közti vélt vagy valós diszkrpanciákban. (*Trust is the fundamental human need* – azaz a bizalom az ember alapvető szükséglete – vagy: *But what forms a crowd into a real community?* – azaz mi teszi közösséggé a tömeget?)

Ugyanez a kritikai szál kevésbé mutatható ki a gender diskurzusából vaskosan értelmezhető naplók esetében – bár a falon kitérülést-

SIPOS ESZTER
Yesterday hasn't deformed us or hasn't been deformed by us, 2011–2012, akril, formázott fa, üveg, ø 120 cm
© Fotó: Sulyok Miklós

SIPOS ESZTER
Yesterday hasn't deformed us or hasn't been deformed by us, 2011–2012, akril, formázott fa, üveg, ø 120 cm
© Fotó: Sulyok Miklós

SIPOS ESZTER
Notesz / Sokat gubóztunk, 2011, festett objekt, akril, fa, vászon, selyem, 60 x 90 cm
© Fotó: Sulyok Miklós

bezáródást végző, elektromos motorokkal meghajtott naplőfüdelek nagyon direkt pihegő pillangói nem is szerepeltek itt. A kritikát játékba nem hozó kitérülködés motívuma azonban a fölnagyított (ornamentikáknak ismét indokolt szerepet a fedelek borításán biztosító) naplő-objektumnál kézenfekvő. E művek legnagyobb értéke az őszinteség, ami további objektív érték kategóriák bevezetésének ellenáll – a művész bátorságával találkozó belső világát, dilemmáit elfogadhatjuk, vagy elutasíthatjuk. A tényerök univerzalitásra törekvésével rokon elem, hogy a mikronarratívákhoz – szűk ismeretségi, baráti körben zajló eseményekhez – a művész minden esetben párosít a korra jellemző, az adott szituációra egyben befolyással is bíró vezető médiahírt. Ezek állandó jelenléte mintha az intimitás elvesztéséről tudósítanának: azaz a kellemességet megtestesítő kikapcsolódási külsőségek a globális erőszak tudomásának köszönhetően díszletekké foszlanak, s mentsvárunk, a személyesség is illúzióvá lesz.